

Výběrové šetření pro zadavatele: Ministerstvo práce a sociálních věcí

(úvodní projekt)

/Survey je seminární prací do předmětu SOC 751/

Členové výzkumného týmu: Ľubica Kečkešová, studující FSS MU, UČO 181889
Peter Kuračka, studující FSS MU, UČO 182122
Marie Krejčí, studující FSS MU, UČO 182660

Téma výzkumu: Lidé ohrožení sociálním vyloučením v České republice.

Úvod: Ústava ČR zaručuje všem občanům stejná práva, v Zákoníku práce je obsáhlý oddíl věnovaný antidiskriminačním opatřením, ale to samo o sobě nezaručuje jejich dodržování a na soudní proces právě ti, kteří se cítí diskriminováni, nemají dostatek finančních prostředků. Naše společnost aspiruje na honosné označení „otevřená“ a „demokratická“, avšak dosud se nevyrovnala s problémem diskriminace a vydělováním určitých lidí, oblastí nebo komunit mimo většinovou společnost. V našem projektu pomíneme sociální exkluzi nejbohatších vrstev, které se separují záměrně, ať místem bydliště, výběrem partnerů a přátel, či stylem, způsobem nákupů nebo návštěvou pouze vybraných hotelů a restaurací. Zaměříme se na ty, kteří jsou násilně vytlačováni na okraj společnosti (někdy i za okraj), protože z nejrůznějších důvodů nemají přístup ke zdrojům, pozicím, odměnám a možnostem v té míře, jako ostatní. Podle Giddense (1999) nejde jen o gradaci nerovností, ale spíše o mechanismy, vyčleňující určité kolektivity z hlavního proudu společnosti. Toto sociální vyloučení může být způsobeno selháním jednoho nebo více systémů:

- demokratického a legislativního, zajišťujícího občanskou integraci trhu práce, kde zase probíhá integrace ekonomická,
- sociálního státu, který zodpovídá za sociální integraci, nebo
- rodiny a pospolitostního systému, které umožňují individuální integraci. (Mareš, 1999)

Faktory, které se na sociálním vyloučení podílejí, nelze všechny vyjmenovat. Kromě hlavního, kterým je nízký příjem, hrají roli i další faktory, jako je etnicita, jazyk, postoje, vzdělání, mentální nebo tělesné postižení, chování a kriminální jednání, ale i ulpívání na starém (zvyk, stereotypizace), pocity anomie, ztráta blízkého člověka, osamělé mateřství a mnoho jiných. Nejvíce však je markantní sociální exkluze z důvodu ztráty pravidelného zaměstnání, výrazného poklesu příjmu a závislosti na sociálních dávkách.

Budeme hledat souvislosti, které nám osvětlí mechanismus, jakým se sociálně vyloučení jedinci (nebo jedinci sociální exkluzí nejvíce ohrožení) dostali do pasti „kultury bídy“, ze které se sami nedokážou vyprostit, protože chudoba má tendenci se sociálně reprodukovat. Pak bude možno vypracovat návrhy pro opětovnou inkluzi těchto osob a znovuzařazení do společnosti.

Upřesnění vzorku respondentů: Obyvatelé České republiky, kteří pobírají sociální dávky (doplatek do životního minima, jednorázový příspěvek v tíživé finanční situaci nebo další dávky z důvodu sociální potřeby). Respondenti budou zachyceni na místech, kam si chodí žádat o dávky (Městské úřady podle místa bydliště). Osloveno bude 1000

respondentů. Šetření bude probíhat zaznamenáním odpovědí do standardizovaného dotazníku pomocí metody face-to-face interview.

Konceptualizace (pracovní definice):

sociální exkluze – proces vydělování jedinců i sociálních kolektivů ze společnosti, který je zbavuje práv a povinností, která jsou s členstvím spojena. Sociálně vyloučení lidé jsou pak ti, kteří z důvodů, jež jsou mimo jejich kontrolu, nemohou participovat na normálních aktivitách občanů společnosti, na něž aspirují. (Burchardt et al. 1999 in Mareš 2006:7)

Musíte mít definici exkluze !!!

chudoba – příjmy pod 60 % příjmového mediánu

dimenze sociální exkluze

- spotřeba zboží a služeb na trhu (kupní síla)
- produkce neboli participace v ekonomických či sociálních ceněných aktivitách (zejména na placené práci)
- politická participace a politický vliv
- sociální integrace neboli integrace v rodině, sociálních sítích, komunitě (Burchardt et al. 2002 in Mareš 2006: 22)
- společenský status a prestiž
- psychický stav a spokojenost s danou situací
- kulturní a symbolické vyloučení (Mareš 2000: 287)

Jsou tyto opravdu dimenze sociálního vyloučení? 3 základní dimenze sociální exkluze: ekonomické vyloučení, politické vyloučení, sociální vyloučení

Základní výzkumné otázky: Kdo a do jaké míry je v České republice nejvíc ohrožený sociální exkluzí?
V jakých hlavních dimenzích se projevuje sociální vyloučení v české populaci a jaká je míra tohoto vyloučení u dotyčných osob a jejich domácností?

Máte poněkud víc hlavních výzkumných otázek než byste potřebovaly!!!

Vedlejší výzkumné otázky: Je chudoba hlavní příčinou zvýšeného rizika sociálního vyloučení v české populaci?
Jsou nezaměstnaní v České republice nejvíce ohroženi sociálním vyloučením?
Je sociální exkluze nejčastěji spojená s jejich nízkým ekonomickým příjmem?
Vede příslušnost k etnickým skupinám mimo většinovou populaci v ČR k riziku sociálního vyloučení?
Existuje v ČR koncentrace sociálně vyloučených osob podle regionů (ghetta)?
Jsou sociální exkluzí v ČR ohroženy více ženy nebo muži?

Odlišují se sociálně vyloučení od ostatní populace typem a kvalitou bydlení?
Jaký je subjektivní náhled sociálně vyloučených osob v české populaci na vlastní situaci?

Hlavní výzkumné hypotézy: Nejvíce ohrožení sociální exkluzí v ČR jsou lidé, kteří disponují odlišným ekonomickým, sociálním a kulturním kapitálem, než majorita, tedy ti, kteří se nemohou nebo nedokážou podílet na aktivitách obvyklých pro většinu občanů v České republice.

Sociální vyloučení se nejvíce projevuje v těchto dimenzích: malá kupní síla, žádná nebo špatně placená práce, nízká společenská prestiž, špatný psychický stav.

Chudoba je hlavní příčinou ohrožení sociální exkluzí v ČR.

Banální !!!

Nezaměstnaní v ČR jsou vysoce ohrožení sociálním vyloučením z důvodu nízkých příjmů.

I etnicita je v ČR častou příčinou sociální exkluze, i když velmi málo primárně, ale spíše sekundárně z důvodu jazykových, kulturních a jiných bariér.

Regionální koncentrace sociálně vyloučených osob v ČR existuje v dost vysoké míře, ale spíše ve městech (ulice, domy).

Sociální exkluzí jsou v ČR ohroženy více ženy než muži.

Sociálně vyloučení občané ČR mají méně kvalitní bydlení.

Sociálně vyloučené osoby v ČR si svou situaci uvědomují a velmi negativně ji vnímají.

Ocením, že zasadíte výzkum do nějakého teoretického konceptu a také použitou literaturu.

Hypotézy jsou málo rozpracované. Hypotézy by měly vycházet z výzkumných otázek a to jedná hypotéza ke každé výzkumné otázce!!! Pozor: Hypotézy by měly být také zaměřeny konkrétním směrem!!! Formulace hypotéz není správná. Tady je jeden příklad: Sociálním vyloučením jsou více ohroženy ženy než muži. Prosím přepracovat.

Beatrice-Elena Chromková Manea, M.A. - asistentka kurzu SOC151 manea@fss.muni.cz

Použitá literatura:

Burchardt, Tania, Le Grand, Julian and Piachaud, David. 1999. „Social Exclusion in Britain 1991-1995“. *Social Policy Administration*, 33(3)227:244.

Burchardt, Tania, Le Grand, Julian and Piachaud, David. 2002. „Degrees of Exclusion: Developing a Dynamic, Multidimensional Measure“ In *Understanding Social Exclusion*, eds. By John Hills, Julian Le Grand and David Piachaud. Oxford: Oxford University Press.

Černý, Jan a kol.. 2006. *Sociální diskriminace pod lupou*. Otevřená společnost, o.p.s.

Giddens, Anthony. 1999. *The Third Way. The Renewal of Social Democracy*. Cambridge: Polity Press.

Mareš, Petr. 2006. *Faktory sociálního vyloučení*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí.

Mareš, Petr. 2000. Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení. *Sociologický časopis*, 36: 288

Mareš, Petr. 1999. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Elektronické zdroje:

www.forint.cz/portal/aktuality/